

Beso Solomanaşvili

CƏLLAD: **Babamın hekayəsi**

Eyhamlı mistifikasiya

Tərcüməçi:
Kamuran Kiryakov

qanun nəşriyyatı

ბესო სოლომანაშვილი

ემბავი ქველი
დახვრეტილები
და ემბავი ესელი
დასახვრეტილები

Beso Solomanaşvilinin “Cəllad: Babamın hekayəsi” romanını postmodern roman estetikasında qələmə alınmış, müasir gürcü ədəbiyyatının maraqlı nümunələrindən biridir. Mistika, qrotesk, gerçəklik və absurd estetikasına söykənən effektlər və tarixi pasajlar romanın maraqla oxunmasını şərtləndirir.

Ədalətsizliyin, anarxiyanın sizi gərginlikdə saxladığı bu kiçik, əcaib dünyada ədalət tərəzisini, mizanı qorumağın çətinliyini anlayacaqsınız.

Romanın dinamikası sizi öz ağışuna alacaq, Qafqazın qədim sakinlərinin – gürcülərin XX əsrin əvvəllərində üzləşdikləri xaosun vahiməsini dərk edəcəksiniz.

ბესო სოლომანაშვილი

ამზავი ძველი დახვერეტელისა და
ამზავი ახალი დასახვერეტელისა (შიგთავსი)

Beso Solomanaşvili

CƏLLAD: BABAMIN HEKAYƏSİ

Bakı, Qanun Nəşriyyatı, 2023, 168 səh.

Janr: fiction/roman/mistika

Ölçü: 130x200 mm

Cild: yumşaq

Çapa imzalandı: 14.12.2023

Naşir: Şahbaz Xuduoğlu
Gürcü dilindən
tərcümə edən: Kamuran Kiryakov
Redaktor: Cəlil Cavanşir
Korrektorlar: Lalə Allahverdiyeva, Ayxan Ayvaz
Texniki redaktor: Aygül Yelmarlı
Mətn dizaynı: Rəhilə Şamil
Qapaq dizaynı: Rafael Qasım

Qanun Nəşriyyatı

Bakı, AZ 1102, Tbilisi pros., 76

Tel: (+994 12) 431-16-62; 431-38-18

Mobil: (+994 55) 212-42-37

e-mail: info@qanun.az

www.qanun.az

www.fb.com/Qanunpublishing

www.instagram.com/Qanunpublishing

ISBN 978-9952-38-849-7

© Qanun Nəşriyyatı, 2023

Copyright © Beso Solomanashvili, 2019

Copyright © Bakur Sulakauri Publishing, 2019

**Writers' House
of Georgia**

The book is published with the support
of the Writer's House of Georgia.

Bu kitabın Azərbaycan dilinə tərcümə və yayım hüquqları
Qanun Nəşriyyatına məxsusdur. Kitabın təkrar və hissə-hissə
nəşri “Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında”
Azərbaycan Respublikasının Qanununa ziddir.

NAŞİRİ NECƏ ALDADAQ?

Ovaxtlar hələ babam sağlam idi, ancaq həmin ad günündən sonra əsəbləri tab gətirmədi və beyninə qan sızdı. Bu, həmin gün olmadı – təxmini on gündən sonra baş verdi. O, həyatı boyunca bir çox təhqirə məruz qalmışdı, ancaq bircə ad günü onun sonunu gətirdi. Son 85 ili yaxşı keçmişdi, mənə elə gəlirdi ki, o hissiyatsız insandır, heç nəyi ürəyinə salmır və özünə dərd eləmir... və qəfildən...

Soyuqqanlı, kaftar, hənəkçi – axır dərşini aldı?!.

Həmin hadisədən sonra bir günün içində dəyişdi. Qocalığa xas sadistik dəliliyi yoxa çıxdı. Məhz o qocalığa xas sadistik dəlilik ki, əlində hakimiyyət olduğunu bilirsən və insanın üzərinə gəlirsən. Bəs, bu zülm nə vaxtadək davam etməli idi? Özü də çəkdiyən zülmə barışanda bu sənə daha çox zülm verir. Nəzakət xətrinə susmağına, nəvə-baba münasibətinə hörmətlə yanaşdığına görə qarşılıq verməməyin heç ona maraqlı da deyil.

Bir həftə dinmədi. Yemirdi, içmirdi. Bircə dəfə səsinə çıxardı və bığının altında donquldandı, bunu isə mənə eşitdirmək üçün etdi: indi yox, bunları o vaxt etsəydi, o sənin dostundu, nəyindi... beynini divara çırpardım.

Aradan bir həftə də keçdi və kişi dirildi. Məni söyməyə başladı ki, məndən zəhlən gedir, axırıma çıxmaq istəyirsən, sən niyə beləsən? “Səndən əl çəkən deyiləm, bunu biləsən” deyirdi. Əgər mən poxdayamsa, sənin məndən nəyin artıqdır və ya sənin məndən nəyin əskikdir? Görəsən, niyə cəllad olduğunu ilk dəfə mənə söylədi? Üç gün ərzində nəql edirdi. Yemirdi, içmirdi. Yorulanda yatırdı. Oyananda çağırırdı və qaldığı yerdən nəql etməyə davam edirdi. Hər şeyi danışıandan sonra birdən gözləri çöndü, çənəsi qaçdı, əzaları qeyri-təbii bir şəkildə qımıldadı və döşəməyə sərildi. Çox qorxdum, ancaq bir az da xoşuma gəldi. Ölmədi, sadəcə huşunu itirdi. İki-üç günə yavaş-yavaş nitqi və huşu qayıtdı, lakin bir-birinə qarışmış şəkildə... İki həftədən sonra dünyasını dəyişdi, sonda isə məni mütəəssirlik hissi ağuşuna aldı... ağıma da gəlməzdi ki, peşman ola bilərəm... Düzdür, bu qoca əclaf çox dözümlü insan idi, ancaq görürdüm ki, tezliklə öləcək və danışıqlarını qeyd etməyə başladım, çalışırdım onu danışdıram, ancaq cavab verə bilmirdi və olsun ki, mətnin bəzi hissələri sadəcə mənim təxəyyülümün məhsuludur. Zənn edirəm ki, atam bu tarixçə haqda bilirdi və bu səbəbə görə də babamla arası yox idi. Qayınatası ilə heç vaxt ünsiyyəti olmamışdı və bu haqda mənə heç nə danışmamışdı. Ola bilsin, kiçik olduğumu düşündü və mənə mərhəmət etdi. Anam ona xəyanət edəndə də danışmamışdı. Qanlar içində qaldığı zaman, ölməmişdən əvvəl də deməmişdi. Bir dəfə uzun zamandır arzuladığım, bəlkə də, elə özünün də arzuladığı bir şeyi həyata keçirmək qərarına gəldi və yeni il hədiyyəsi olaraq mənə dondurma aldı. Pul verdi, “mağazaya get, seç və al” dedi, özü də çöldə məni gözlədi. Mən və satıcı xanım atəş səslərinə çıxdıq. Əlimdəki dondurmanı yalayırdım. Ona tərəf yaxınlaşanda

paltonu möhkəm bədəninə sarıdı, mənə “kişi qırığı” dedi, əli ilə şalvarımın önünü tumarladı, ağzından qan gəldi və öldü. Beş güllə dəymişdi. Atəşi kimin açdığını görməmişdim, atəş açandan sonra silahın lüləsindən tüstünün necə qalxdığını bildirdim, ancaq həmin vaxt heç tüstünü də görməmişdim, ancaq gördüyüm hər şey ən kiçik detalına qədər yadımdadır. Həmin vaxt anam artıq evdən getmişdi, daha doğrusu, etdiyi xəyanətə görə atam onu möhkəm döymüş və evdən qovmuşdu, hətta elə döymüşdü ki, yanağında böyük yara qalmışdı. Bu elə vaxtlar idi ki, ölkədə dondurma yemək böyük cah-calal hesab olunurdu, heç kimdə doğru-düzgün pul yox idi və bütün ölkədə yeganə yemək lobyası idi. Görünür, lobyanı ölkəyə gətirmək asan idi. Qərribə bir alış-veriş şəkli baş qaldırmışdı, hətta həyat qadınları da ödənişi lobyası ilə alırdılar. Hamı lobyası yeyirdi və aydın məsələdir ki, lobyası qaz yaradır, odur ki, insanlar qaz buraxa-buraxa gəzirdilər. Ən elitar və ən gözəl insanlar sevə-sevə bir-birlərini öldürürdülər, xüsusilə, şəhərin mərkəzində belə idi. Mənə elə gəlirdi ki, onlar bir-birlərini əbəs yerə qırırdılar, ancaq onlar bir-birlərini qırmaq məsələsinə çox ciddi yanaşırdılar. Belə də ki pul, arvad, heroin, oynaş niyə ciddi səbəb olmasın? Bəzən yanılırdılar və bir-birlərini heç nəyə görə öldürürdülər. Olsun ki, bəlkə də, heç yanılmırdılar və həyətdə uşaqlar oynayarkən bir-birlərinə üstün gəlməyə çalışdıqları kimi – kim daha qüvvətlidir, – onlar da beləcə bir-birlərini məhv etməyə çalışırdılar. Şəhər kiçik idi, elitar rayon daha da kiçik idi, insanlar bir-birlərini yaxşı tanıyırdı və yenə də bir-birlərini məhv etmək üçün sinov gedirdilər. Lobyadan yeyirdilər və beləcə, qaz buraxa-buraxa bir-birlərini məhv etmək üçün min bir oyundan çıxırdılar. Anamla atamın tarixçəsi də buna bənzəyirdi. Anam ikinci əl

əşyalar satılan dükanda hansısa yunanın yanında çalışırdı. Belə ki, atam anamı həmin yunana qısqandı, ancaq səbəbi olub-olmadığını bilmirəm. Həmin kişi Yunanıstanda anam üçün baxıcı-lıq işi təşkil etdi və ondan sonra onu bir də görmədim. Həmin kişi anamın qeydinə elə qaldı ki, qısqanclığın yersiz olmadığını anladım. Bu günə qədər anam hələ də mənə pul göndərir, yoxsa mən necə dolanardım, heç yazıçılığım da yaxşı deyil. Odur ki, məlum məsələlərdən sonra mənə cəllad babam boya-başa çatdırdı. Atam öləndən sonra babam güllələdikləri insanların tarixçələrini hətərən-pətərən nəql eləməyə başladı. Ən aydın şəkildə nəql elədiyi atəş açdığı anlar idi. Həmin o an, çaxmağ-ğı çəkib əmri gözləyirsən. Babam Allaha inanırdı, vurulanların ruhlarının bədəni tərək etməsini və göylərə uçmasını gördüyü-nü deyirdi, ancaq ruhlar bilirdilər ki, mənlik heç nə yoxdur və mənə toxunmurdular. Hazırda da toxunmurlar.

Sonda lap dəli oldu, mənə süfrə açdırırdı, qonaqlar çağır-tırırdı və həmin qorxulu hadisələri danışmağa başlayırdı – axır cavabımı aldı. Biz Tavadişvililik deyirdi. Bolşeviklərin əmri ilə nə qədər əsilzadə var idi, deyəsən, elə hər birini o güllələmişdi – belə də Tavadişvili olar? Əvvəlcə danışdıqlarını qeyd etməyə cəhd göstərdim, ancaq o qədər danışdı ki, axır yoruldu, ərindim və başını buraxdım. İşə bax ki, öz düşündüklərimi də yaza bilmirəm, elə həmişə ağımda onun nəql elədikləri fırla-nır. Qadın donu geyinməyi sevdiyimi də yaza bilmirəm. Xeyr, oriyentasiyam qaydasındadır və heç vaxt kişilərlə yatmaq istəməmişəm, sadəcə qadın donunu geyinməyi sevirəm, belə olanda daha yaxşı qalxır. Nədir, ola bilməz?! Keşişlər də don geyinir. Onu qoyaq bir kənara, bazlığa getməyi də çox sevirəm. Babam lap cavan vaxtlarımdan bazlığa getmək üçün mənə pul

verirdi və bu çox xoşuma gəlirdi. Ancaq bu qoca kaftar bu qədər pulu haradan alırdı, bilmirəm. Yaxşı, bəs harada gizlədir, tapa bilmirdim. Bir dəfə evin altını üstünə gətirdim, ancaq heç bir nəticə əldə edə bilmədim. Pul verirdi və ən incə detalına qədər hər şeylə maraqlanırdı – kimlə idin, necə idi? Döşləri böyük idi, ya yox, ağzına da alırdımı, arxadan da xoşuna gəlirdimi?! Mən də hər şeyi danışırıdım, başqa nə edə bilərdim, axı sonra yenə pul lazım olacaqdı. Bəzən heç bəzlığa getmirdim, pulu başqa şeyə xərcləyirdim və özümdən uydururdum. Xeyr, əlbəttə ki, ona don geyindiyim zaman daha yaxşı qalxdığını danışmırdım. Bir dəfə sərxoş vaxtımda az qala ağzımdan çıxdı, ancaq inanmadı, məni söydü, “özünü yığışdır” dedi və mən də susdum. Özü isə elə şeylər danışdı ki, mənim don məsələm niyə onu təəccübləndirməli idi ki? Ölsəydi, mənə pulu kim verəcəkdi? Bu qədər xatirəyə qulaq asmağa məcbur olduğuma görə, istər-istəməz yazıçı oldum, ən azından bir şeyi nəql etmək çox xoşuma gəlir. Həm də yalnızlığı sevirəm. Otururam, yazıram və öz aləmində oluram.

Bəs siz nə zənn etmişdiniz, insanlar necə yazıçı olurlar? Yazıçılarda belə xüsusiyyət var: baş vermiş hadisəni ələ alırlar, axı təxəyyül həqiqi həyatdan götürülmüş hadisədən daha yaxşısını yarada bilməz. Öz seçdikləri qəhrəmanın vücuduna girirlər və onunla yaşamağa başlayırlar. Əgər yazıçı sözün əsl mənasında onun beyninə, qəlbinə, mədəsinə, arxasına, xayalarına və başqa yerlərinə hakim kəsilə, qəhrəmanına həyat verər, əlbəttə, beləliklə, nəsr də canlanmış olar, amma bu onda alınmasa, qəhrəmanı qəlbsiz, beyinsiz, götsüz, xayasız və s. olur. Ən mühümü qana hopmaqdır. Bu məharəti çox az insan bilir, əgər qana hopsan, qan vasitəsilə vücudun hər yanına yayıla bilərsən;

sonra artıq qəhrəmanın müvəffəqiyyət əldə etmə ehtimalı daha böyükdür. Nəşriyyat aldandısa, kitabı dərc edəcəklər və yazıcının borclarının bir hissəsini qarşılamaq üçün müəyyən vəsait belə əldə etməyi mümkündür. Sonra onun iştahası yenə qabarcacaq və nəşriyyatı aldatmaq üçün hekayə uyduracaq. Həmin nəşriyyat da öz növbəsində oxucuları aldatmağı bacardısa, növbəti kitabı da dərc edəcək, yox, aldada bilmədisə, yazıcı özünə başqa iş tapmalıdır. Hazırda sadist babamın sərgüzəştləri ilə nəşriyyatın başını qatmaq üçün hazırlaşırım. Həmin şəxs mənim anamın atası idi. Anamın anasını, yəni nənəmi uşaq vaxtından Babo adı ilə çağırırlar. Babo anama qardaş dünyaya gətirirdi, həmin gün eşitmişdi ki, yoldaşı onun əkiz tayını gülləbarana tutub, elə həmin gün də odünyalıq oldu. Əclaf babamın mənə danışdığı hadisə daha əvvəl baş vermişdi.

Mən isə eynimə də almadım, götürüb yazdım, başlığı da çox effektiv alındı: “Babamın hekayəsi: Cəllad”. Mənə elə gəlir ki, nəşriyyat belə şeylərə tez aldanır. Bəlkə, bir az pul da verdilər. Elə şeylərdən bəhs edilir ki, doğruluğuna kim inanacaq və ya kim inanar ki, həqiqətən, babam haqqında yazıram. Bilirəm, evimizə gələn tanış oğlan düzgün etmədi, ancaq hər kəs mənim kimi ola bilməz axı. Buna uşaqlıqdan alışmışam və onun həvəslə danışdığı şeylər mənə pis təsir eləmir. Odur ki, sərxoş halda eşitdikləri onu dəliyə döndərdi. Onu da başa düşürəm. Qohumlar isə onu düz başa düşmədilər və onu elə çilədilər ki, az qala polisi və təcili yardımını çağırırdım. Açığı, qohumları da başa düşürəm.

“KİÇİK QORİ BÖYÜKDÜR...”

1920-ci il idi. Allahın qəzəbi üçün cəmi bir saniyə kifayət etdi – böyük komandirin doğma şəhərini, kiçik Qorini tayı-bərabəri olmayan güclə çalxaladı, çökürdü və yıxdı. Onsuz da, ovuc boyda olan şəhərdə və onun ətrafında cəmi iki ev yıxılmamışdı – hər iki evin layihəsini də bir nəfər polyak çəkmişdi. İkinci xilas olmuş evin sahibi dəlisov əcnəbi imiş, kimi deyirdi, italyandır – Roma imperatorunun davamçısıdır, kimi də deyirdi ki, alban şahzadəsidir. Kimi elə deyirdi, kimi də belə. Həmin polyak onun atasının dostu imiş, onun babasının imperator qarşısında nə xidmət göstərmişdi, heç kim bilmirdi, ancaq Rus İmperatoruna beş kənd pay vermişdi. Sonra əcnəbilərin etdiyi kimi, – gürcü xanımla evlənib və həmin gürcü xanım da hər gürcü xanıma xas şəkildə öz pravoslavlığını işə salmış və katolik kişini gürcüləşdirmişdi. Həmin imperatorun davamçısı və yaxud davamçısının davamçısı təhkimçiliyi ləğv etdi, ancaq həmin dəlisov əcnəbinin babasının böyük sahədə üzümlüyü qalmışdı. Köhnə təhkimçilərə öz üzümlüyündə iş verdi və yaxşı da əl haqqı kəsdi. Fransızlardan öyrəndiyi texnologiya ilə mükəmməl gürcü çaxırı hazırlayırdı

və xaricə satırdı – Peterburqda, Parisdə, Vyanada, Londonda və başqa bir çox yerdə restoranlarda ancaq onun çaxırını içə bilərdiniz. Onun dəlisov davamçısı da eyni işi davam etdirdi, özü də elə-belə yox, ancaq kefləndiyi zaman ona elə gəlirdi ki, kəndlər hələ də onlara mənsubdur. Odur ki, kəndlərdən keçirdi və köhnə vaxtlardakı kimi kəndçiləri yoxlayırdı. Artıq öz əmək haqqı ilə dolanan kəndçi yenə də dinmirdi və onun bu özbaşınalığını bağışlayırdı. Bir gün bir kəndli qızına gözü düşdü və ona qarşı zorakılıq tətbiq etdi. Həmin xanım elə gözəl idi, elə gözəl idi, həm də onun dəlisovluğu və azgınlığı ilə elə üst-üstə düşmüşdü, həmin xanımda elə sakit və səssiz ehtiras yuva salmışdı ki, ürəyinə ikinci dəfə də düşdü, sonra üçüncü dəfə də... və axırda onunla evləndi – Tedo dünyaya belə gəldi. O zamanlar pozğunluq yayılmamışdı. Peterburqda və Avropada gürcüləşmiş dəlisovlar Tedonun anasına elə şeylər öyrətmişdi ki, şeytana ayaqqabısını tərs geyindirərdi. Tedonun anası yaxşı şagird olmuşdu. Elə cəsarətli və qorxmaz şəkildə bir-birilərini sevirdilər ki, bu kiçik şəhərdə Tedonun anası və Tavadişvilinin yataq macəralarını, sən demə, hər kəs eşidibmiş.

Onu da nəql edirdilər ki, bəs Avropadan sehrli bir un gətirir, həmin un insana cah-calal verir və bəzən də aqlını başından alır, həyat eleksiri adlandırırdılar, öz arvadına da verir və elə ona görə də bu gündə idilər. Keşişlər evlərinin önündən keçəndə xaç çevirirdilər və qonşuluqda yerləşənlər çalışırdılar ki, onlara tərəf baxan pəncərələrini bağlasınlar. Tedonun atası anası ilə yaşadığı eşqə bir müddət ara verməyə macal tapanda ona kitab oxuyurdu, sonra oxuyub-yazmaq da öyrətdi. Əsas hadisə baş verməmişdən əvvəl “Anna Karenina”, “Sehrli dəri”, “Qırmızı və